

EL LLENGUATGE

El port de la Bonaigua

És ben sabut que en la terminologia orogràfica els noms *coll* i *port* són sinònims, tenen exactament el mateix significat: designen una depressió pronunciada en la carena d'una muntanya que permet el pas entre els dos vessants oposats. Tant *coll* com *port* semblen mots amb un valor descriptiu força clar: el primer és fàcilment relacionable amb el coll d'una persona, o d'una ampolla, perquè constitueix una depressió, encara que Coromines assenyalava que té una base etimològica diferent, i el segon es pot relacionar amb *porta*, mot amb el qual té en comú que designa un lloc que permet el pas. Si la nostra informació no és errònia, *port*, amb aquest significat, té el seu límit septentrional al Pirineu. Quan convé, per tal de diferenciar-lo del port de mar (que és també, per tant, un terme geogràfic), es fa servir aquest mot acompanyat del determinatiu adequat: *port de muntanya*. Hi ha, encara, d'altres denominacions que tenen el mateix significat, com els seus derivats *collada*, *portella*, *portilló* i *portarró* i també *bretxa* (quan en té la forma) i d'altres mots de valor més general, com *pas*, *trau* i *forat*. Però la denominació generalment usada, com a designació genèrica de l'accident geogràfic, és *coll*, i les altres solen reservar-se per a les designacions específiques consagrades per l'ús, és a dir, formant gairebé part integrant d'un topònim.

Per això ens sorprèn de llegir, i en un manual de divulgació geogràfica, on sembla que aquests punts s'haurien de tractar amb el màxim de rigor, la denominació «el coll de la Bonaigua» que contradiu un ús que no creiem que conegui vacil·lacions. Efectivament, aquest coll tan important de la carena axial pirinenca, entre l'Aran i el Pallars, ha estat sempre anomenat *el port de la Bonaigua*, conjunt que forma un autèntic nom compost propi que no és lícit d'alterar, encara que sigui amb la substitució del primer component per un altre nom del mateix significat. És clar que hi ha alguns topònims amb una certa vacil·lació quant a l'ús del primer component, però en la gran majoria aquest ús és segur i cal respectar-lo. És el cas de topònims com el port de la Picada, el coll de Condreu, el portarró d'Espot, la portella de Meranges, etc., el primer component dels quals, consagrat per l'ús, no admet la substitució arbitrària per cap dels seus sinònims.

Albert Jané